

Fylkesmannen i Oppland

LANDBRUKSAVDELINGEN

Tromsbua, Fåvang Gjeterlag, 2. september 2010

Beitebruksprosjektet i Oppland

Rapport 2010

Innhold

1. SAMMENDRAG	3
2. DELTAKERE I BEITEBRUKSPROSJEKTET	5
3. PLANARBEID	5
3.1 TILTAKSPLANER.....	5
3.2 BEREDSKAPSPLAN	6
3.3 BEITEBRUKSPLAN	6
3.4 ERFARINGER MED PLANARBEIDET.....	6
3.5 VIDERE ARBEID.....	6
4. ELEKTRONISK OVERVÅKING	6
4.1 MERKEAVLESERE.....	6
4.1.1 Erfaringer.....	7
4.1.2 Videre arbeid.....	7
4.2 RADIOBJELLER.....	7
4.2.1 Erfaringer.....	7
4.2.2 Videre arbeid.....	7
4.3 GJERDING	8
4.3.1 Fåberg Østside Beitelag (Lillehammer).....	8
4.3.2 Fåberg Vestside Beitelag.....	8
4.3.3 Erfaringer.....	8
4.3.4 Videre arbeid.....	8
5. ORGANISERING	9
5.1 ERFARINGER	9
5.1.1 Svært store beiteområder og få beitelag	9
5.1.2 Kommunikasjon.....	9
5.1.3 Gjerdelag.....	9
6. KUNNSKAPSFORMIDLING	10
6.1 GJERDEKURS.....	10
7. DRIFT AV BEITEBRUKSPROSJEKTET	11
8. MÅLOPPNÅELSE	11
9. REGNSKAP 2010	12
10. HANDLINGSPLAN 2011	13
11. BUDSJETT 2011	14
12. VEDLEGG	15

1. Sammendrag

Planarbeid

Prosjektet har i 2010 hatt stor fokus på planarbeid og organisering. Tiltaksplaner for beitelaga, beredskapsplaner for kommune og beitelag og beitebruksplaner for næring, kommune og samfunn. God organisering av beitelag er i dag helt nødvendig for at beitebruken skal kunne overleve og utvikle seg, og for at beitebrukerne skal kunne holde arbeidsmengden på et akseptabelt nivå i forhold til økonomi. Prosjektet har derfor sett på ulike måter å organisere beitelag og tilsyn på for om mulig å optimalisere dette.

Planarbeidet vil også videre i prosjektet ha stort fokus. Alle nye beitelag som blir med i prosjektet må utarbeide tiltaksplan, gjerne i samarbeid med både kommune og prosjektleder. Videre skal prosjektet se på behovet og muligheten for å lage beredskaps- og beitebruksplanene i kortere og mer praktiske versjoner. Først og fremst for å øke bruken av dem. Dette arbeidet vil bli sett på i samarbeid med både beitelag og kommuner.

Elektronisk overvåkning

Elektronisk overvåkning i form av merkeavlesere (saltsteinsavlesere) og radiobjeller. I årets beitesesong har det vært utvidet utprøving av merkeavlesere (26 stk.) og oppstart med radiobjeller (400 stk.). Både av programvare og batterikapasitet hos merkeavleserne må utbedres. Det er enighet om å ikke øke antall merkeavlesere neste år, men i samarbeid med BioControl skal avleserne videreutvikles. Her skal det ses på muligheten for kunne avlese øremerket i større avstand fra avleseren. Det vil si at innen en viss avstand fra avleseren blir søyer og lam registrert selv om de ikke fysisk passerer avleseren, slik det er behov for i dag. I løpet av vinteren vil det bli bestemt hvor avleserne skal plasseres i 2011.

Oppland Sau og Geit (OSG) og Fylkesmannen vil undersøke hvor det er aktuelt med radiobjeller i 2011. Forutsatt midler fra både FKT og Beiteprosjektet/Beitebruksprosjektet i Oppland, vil OSG forhåpentligvis kjøpe inn minimum 800 nye radiobjeller og 100 lammenoder i 2011. Disse vil da bli fordelt mellom beitelag etter søknad og kriterier vinteren 2011. Beitebrukerne som har vært med på utprøvingen i år har kontakt med Telespor, og gir tilbakemelding direkte om ønskede utbedringer i forhold til neste beitesesong.

Gjerdeprosjekter

Flere beitelag er i gang med sperregjerder, og det viser seg at behovet for samarbeid og organisering er svært avgjørende for resultatet. Erfaringene har vært svært lærerike, og prosjektet vil i videre arbeid med gjerder legge stor vekt på organisering for å oppnå godt samarbeid og gode prosesser. Gode prosesser fører til gode resultater og gir igjen beitebrukerne motivasjon til å fortsette med beitebruk. Denne måten å lykkes på motiverer også beitebrukerne til å sette inn de tiltak som er nødvendige for å prøve å redusere tap i utmark.

Organisering

Beitenæringa er i dag, som tidligere, avhengig av samarbeid og dugnadsarbeid på flere plan. Med dette menes arbeidet i den enkelte besetning, arbeid som omhandler tilsyn og sanking og til slutt, men ikke minst organisasjonsarbeidet i de enkelte beitelag. Denne type arbeid er absolutt ressurskrevende. Slik økonomien i næringa er i dag, er ikke denne typen arbeid godt betalt, sett i forhold til mengden arbeid et tilnærmet ikke-betalt arbeid. Det er derfor helt nødvendig å se på om det er mulig å organisere på andre måter for å effektivisere ressursbruken. Det er svært ulike behov i de ulike beiteområdene, så i dette arbeidet vil det i de fleste tilfeller være nødvendig å se på beiteområdene hver for seg for å kunne optimalisere organiseringen.

Erfaringer etter første driftsår

Selv om prosjektet bare har drøyt et driftsår, er det mulig å måle en viss positiv trend på følgende punkter:

1. Flere tilbakemeldinger om nye beitelag som ønsker å delta i prosjektet.
2. Flere beitebrukere som hadde planlagt å slutte fortsetter på grunn av motivasjonsfaktorer som elektronisk overvåkning og bedret samarbeid innen beitelaget.
3. Antall tiltaksplaner i beitelagene er økende, og flere kommuner er i gang med å vurdere rullering/revidering av beitebruksplanene.

4. Flere beitelag har gjennom elektronisk overvåkning og økt samarbeid, økt og bedret sitt tilsyn i utmark.
5. Fokuset på gjerdehold har også fått en opptur.

I tillegg til overnevnte målsettinger/fokusområder, var ambisjonen at min. 60 beitelag skulle være delta i løpet av prosjektperioden. Så langt er vel 30 beitelag med, så prosjektet er svært godt i gang.

2010-12-01

Marthe Lang-Ree
prosjektleder

2. Deltakere i Beitebruksprosjektet

2009			
Kommuner/landbrukskontor	Beitelag	Tiltak	
Landbrukskontoret i Lillehammer-regionen	Bødal-Ølstad/Gausdal	Tiltaksplan, merkeavlesere	
	Fåberg Østside	Tiltaksplan, gjerding	
	Fåberg Vest/Lillehammer	Tiltaksplan, gjerding	
Landbrukskontoret i Sel og Vågå	Øyer beite- og gjeterlag	Tiltaksplaner, oppdeling av beiteområdet	
	Russdalen beitelag, Vågå	Tiltaksplan, beredskapskvee	
Landbrukskontoret i Hadeland	Høgsæter, Sel	Tiltaksplan	
	Lunner og Jevnaker saubeitelag	Tiltaksplan, merkeavlesere	
Ringebu	Gran saubeitelag	Tiltaksplan	
	Fåvang Gjeterlag	Tiltaksplan, merkeavlesere	
2010			
Søndre Land	Bergegarda Beitelag	Tiltaksplan, beredskapsplan	
	Lausgarda Beite/Sankelag	Tiltaksplan, beitebruksplan	
	Trevatn Beitelag	Tiltaksplan, merkeavlesere	
	Landåsbygda Beitelag	Tiltaksplan	
	Veståsen Beitelag	Tiltaksplan	
	Vestre Slidre	Murkelie Beitelag BA	Tiltaksplan, Beitebruksplan med beredskapsplan
		Syndin Beitelag	Tiltaksplan
Bjørk og Vier Beitelag BA		Tiltaksplan	
Baklia Beitelag BA		Tiltaksplan	
Vaset-Trollet Beitelag		Tiltaksplan	
Østre Toten	Revulen	Tiltaksplan	
	Bukono	Tiltaksplan	
	Kolbu Sauebeitelag	Tiltaksplan	
	Østre Toten Sauebeitelag	Tiltaksplan	
	Toten III Sauebeitelag	Tiltaksplan	
Nord-Fron	Breistulen Beitelag BA	Tiltaksplan	
	Skåbu Beitelag BA	Tiltaksplan	
	Murulia Beitelag	Tiltaksplan	
Øystre Slidre		Tiltaksplan	
Gjøvik	Snertingdal Beitelag		
	Ytterroa Beitelag		
	Vardal Beitelag		
Nordre Land	Vest-Torpa Sausankelag		

3. Planarbeid

Alle beitelag som ønsker å delta i Beitebruksprosjektet starter med enkle planer for å analysere egen situasjon. Vi skiller mellom følgende planer.

3.1 Tiltaksplaner

Prosjektet har utarbeidet et skjema for tiltaksplan (vedlegg 1), hvor opplysninger om beitelaget, antall dyr, slipp- og sankedato, i tillegg til liste over tiltak og kart over beiteområdet er med. Alle beitelag skal ha tiltaksplaner for å være i utvikling når det gjelder tiltak i utmark og organisering i beitelaget. En tiltaksplan skal hovedsakelig være til nytte for beitelaget, men kan også være til hjelp ved utarbeidelse av beredskaps- og beitebruksplaner.

Tiltakene i planen skal være praktiske oppgaver og løsninger som er nødvendig for optimal drift av beitelaget og om mulig være tapsreducerende.

3.2 Beredskapsplan

En beredskapsplan er en plan over rutiner og varsling ved akutte og uforutsette hendelser i løpet av beitesesongen. For at denne planen skal bli god, kunne følges og brukes, bør den utarbeides i samarbeid mellom beitelag og kommune. Noen har tatt denne planen inn i beitebruksplanen. Det synliggjør både målet og omfanget av planen for politikere, men det er også viktig at den kan tas ut som en selvstendig plan for å være et verktøy som benyttes.

3.3 Beitebruksplan

Beitebruksplan skal være på et noe mer overordnet nivå. Den skal utarbeides av kommunen, men dette bør skje i samarbeid med beitelagene/næringa. Den skal være et verktøy for kommunen og politikere for å fatte vedtak med langsiktighet og forutsigbarhet på et godt grunnlag med hensyn til beitenæringa. En beitebruksplan bør være en kommunedelplan med en arealdel som vedtas av kommunestyrene.

3.4 Erfaringer med planarbeidet

Planer som nevnt over, er med på å synliggjøre beitenæringas betydning som matproduserende næring basert på utmarksressurser. Planene skal være verktøy for beitebrukerne, kommunen og politikerne, som skal fatte vedtak som berører beitebruken.

Erfaringer så langt er at det er ulik interesse i beitelaga for planarbeid. Samtidig har arbeidet med tiltaksplaner for de fleste vært nyttig. Gjennom dette arbeidet har beitelaga fått oversikt over de praktiske arbeidsoppgavene, avdekket samarbeidsmuligheter, sett behov for omorganisering osv. Tilbakemeldinger fra beitelag og kommuner viser at planarbeid er viktig og nytting. Nye beitelag som blir med i prosjektet må starte med utarbeidelse av tiltaksplan. Det gir en rask oversikt over sterke og svake sider i beitelaget, som er svært nyttig for å se på organisering og planlegging av arbeidet i beitelaget.

3.5 Videre arbeid

Planarbeidet vil også videre i prosjektet ha stort fokus. Alle nye beitelag som blir med i prosjektet må utarbeide tiltaksplan, gjerne i samarbeid med både kommune og prosjektleder. Det skal også ses på behovet og muligheten for å lage beredskaps- og beitebruksplanene i kortere og mer praktiske versjoner. Dette for å øke bruken av dem.

4. Elektronisk overvåking

Beitebruksprosjektet i Oppland er deltaker i to utviklingsarbeid med elektronisk overvåking. Vi prøver ut merkeavlesere i samarbeid med 4 beitelag og BioControl, og radiobjeller i samarbeid med Oppland Sau og Geit.

4.1 Merkeavlesere

9 avlesere ble i 2009 kjøpt med FKT-midler, og fordelt på 3 beitelag med 3 til hver. Våren 2010 ble ytterligere 17 avlesere kjøpt inn med midler fra både FKT og Beitebruksprosjektet. I samarbeid med Fylkesmannen i Nord-Trøndelag ble det inngått avtale med BioControl om innkjøp, pris og oppfølging sommer 2010. Etter evalueringsmøte med beitelag som hadde avlesere i 2009, ble det gjort avtaler (vedlegg 2) for 2010 i forhold til økonomi, antall, oppfølging og drift. Fordelingen ble slik:

Beitelag, kommune	Antall avlesere 2009	Nye avlesere 2010	Totalt
Fåvang Gjeterlag, Ringeby	3	7	10
Bødal/Olstad Beitelag, Gausdal	3	1	4
Trevatn Beitelag, Søndre Land		2	2
Lunner/Jevnaker Beitelag	3	7	10
Tot. antall avlesere i Oppland	9	17	26

4.1.1 Erfaringer

Erfaringene med merkeavlesere er detaljert beskrevet i egen rapport (vedlegg 3). Erfaringene kan kort oppsummeres slik:

- Bruken av pc og ny teknologi har motivert mange beitebrukere til fortsatt å drive med sau og beitebruk.
- Informasjonen har i år gitt noe mer målretta tilsyn, mer effektiv sanking/ettersanking, mer kunnskap om adferdsmønster og kan absolutt være grunnlag for tiltak for å endre beitevaner hos sauen.
- Beitebrukerne mener at de har bedre oversikt/tilsyn med beitedyra.
- Erfaringer er at det har gått bedre i år enn i 2009 siden sauen nå begynner å bli vant med avleserne.
- Det har dessverre vært relativt store problemer med å utnytte avleseren store deler av beitesesongen siden tilgangen til dataene ikke kom før i juli/august.
- Det er fortsatt detaljer i programvaren som bør utvikles for å gjøre det lettere å utnytte informasjonen som genereres.

4.1.2 Videre arbeid

Det er behov for forbedring både av programvare og batterikapasitet hos merkeavleserne. Det er enighet om å ikke utvide antall merkeavlesere i 2011, men i samarbeid med BioControl videreutvikle de 26 avleserne Beitebruksprosjektet disponerer. I løpet av vinteren vil det bli bestemt hvor avleserne skal plasseres i 2011.

4.2 Radiobjeller

Fylkesmannen i Oppland og Oppland Sau og Geit etablert våren 2010 et 3-årig radiobjelleprosjekt (se vedlegg 4). 400 radiobjeller ble kjøpt inn før beiteslipp og fordelt på følgende vis:

Beitelag, kommune	Antall bjeller
Lordalen Beitelag, Lesja	300
Begnadalen, Sør-Aurdal	50
Østkjølen og Vuludalen Beitelag, Sør-Fron	30
Kvam østside Beitelag, Nord-Fron	10
Biri Sauesankelag, Gjøvik	10

Disse deltagerne ble plukket ut på bakgrunn av søknad, tapshistorikk, datakunnskap og interesse for utprøvingen.

4.2.1 Erfaringer

Erfaringene med radiobjeller er detaljert beskrevet i egen rapport (vedlegg 3). Erfaringene kan kort oppsummeres slik:

- Radiobjellene har bidratt til et mye mer målrettet og effektivt tilsyn og sanking.
- Radiobjellene har gitt informasjon og erfaringer som igjen kan brukes til planlegging av neste beitesesong, i form av seleksjon av avlsdyr, valg av områder med høy beitekvalitet, unngå rovviltutsatte områder hvis mulig og effektivisere sankingen.
- Informasjonen radiobjellene har gitt er god dokumentasjon på beitemønster, beitekvalitet, rovviltangrep, tap og ikke minst dokumentasjon på hvilke områder dyra beiter i.
- 400 radiobjeller er svært lite i et stort utmarksfylke. Disse dekker kun 0,5 promille av alle slepte søyer i Oppland. Den totale kostnaden ved innkjøp og drift av radiobjellene er dessverre så høy, at dette ikke vil kunne få noen stor og raskt utberedelse blant beitebrukerne uten en form for tilskudd til dette.

4.2.2 Videre arbeid

Nå vil Oppland Sau og Geit (OSG) og Fylkesmannen undersøke hvor det er aktuelt med radiobjeller i 2011. Forutsatt midler fra FKT og Beitebruksprosjektet, vil OSG kjøpe inn minimum 800 nye radiobjeller samt 100 lammenoder i 2011. Disse vil da bli fordelt mellom beitelag etter søknad og kriterier vinteren 2011. Beitebrukerne som har vært med på utprøvingen i år, har kontakt med Telespor, og gir tilbakemelding direkte om ønskede utbedringer i forhold til neste beitesesong.

4.3 Gjerding

I løpet av 2010 er flere større gjerdeprosjekter satt i gang. Fåberg Østside Beitelag har fullført vel 2 km utmarksgjerde med grinder og ferist, og Fåberg Vestside Beitelag planlegger nå å sette i gang gjerding av et vel 6 km langt sperregjerde.

4.3.1 Fåberg Østside Beitelag (Lillehammer)

Fåberg Østside Beitelag består av 15 beitebrukere med sau, og de slipper ca 2.800 søyer og lam i utmark. De har i lang tid hatt ønske om å sette opp sperregjerde langs riksveg 216, for å unngå sau i vegen, og for om mulig å gjøre det vanskeligere for gaupa å komme inn i beiteområdet. For å hindre gaupa skal de sette på en strømførende topptråd i tillegg til strømførende snutetråd på gjerdet (10 cm over bakken). Det er et kjent gaupetrekke hvor gjerdet nå er satt opp, og tapene til gaupe i dette området i beitesesongen 2009 var ca 4 %. I år har beitelaget ikke søkt om erstatning for sau drept av fredet rovvilt. Det nyoppsatte gjerdet gjør beitelagets gjerding mer komplett og er nå til sammen over 10 km.

Vi startet forarbeidet i begynnelsen av februar, og i juli var drøye 2 km nytt sperregjerde ferdig. Forarbeidet var møter og samtaler med grunneiere/beitebrukere og utarbeidelse av grunneieravtale (vedlegg 5). Dette gjerdeprosjektet har vært i samarbeid med nabofylket Hedmark og nabokommunen Ringsaker siden gjerdet helt og holdent er satt opp i Hedmark. Erfaringene fra dette prosjektet er at gjerding er tidkrevende arbeid, men kan lykkes når grunneiere spiller på lag og beitelaget er drivkraften.

4.3.2 Fåberg Vestside Beitelag

Fåberg Vestside Beitelag består av 36 beitebrukere med sau, og de slipper ca. 6.000 søyer og lam i utmark. Noen av medlemmene har over mange år hatt store utfordringer med beitedyr som kommer ned i tettbygde strøk og gjør skade, både i hager og på innmark. Behovet for sperregjerde er stort, men utfordringen er at ikke alle grunneiere har beitedyr og ser nytten av å sette opp et gjerde.

Vi startet denne prosessen i oktober 2009 og er i dag kommet så langt at et gjerdelag er dannet. Gjerdelaget består av beitebrukere med og uten grunn i området, grunneiere uten beitedyr og personer som verken har beitedyr eller grunn, men allikevel ser at dette er et godt tiltak som de vil støtte. Det ville vært mest naturlig at beitelaget var drivkraften i denne prosessen, men i beitelag med store utmarksområder og relativt mange medlemmer, så er det nok mer hensiktsmessig å involvere de lokalt berørte partene. Utfordringene i denne prosessen har i all hovedsak vært antall grunneier (19) som er involvert, valg av gjerdetrasé og å lage en plan for å kunne bruke allerede eksisterende gjerder i den aktuelle traséen. Oppgavene for prosjektet har blant annet vært å veilede gjerdeutvalget som allerede var etablert, bidra med informasjon og brev til alle berørte parter, utforming av kart, utarbeidelse av grunneieravtaler (vedlegg 6) og utarbeidelse av vedtekter for gjerdelaget (vedlegg 7). Nå ser det ut til at gjerdet blir satt opp før neste beitesesong. Også dette gjerdeprosjektet bekrefter at det er svært viktig at beitelaget og senere gjerdelaget er godt involvert.

4.3.3 Erfaringer

Gjerding kan være et svært krevende prosjekt som krever godt samarbeid, god planlegging og ikke minst at det gis tilskudd til denne typen investeringer. Gjerding er relativt kostbart og det er få beitelag som kan klare slike økonomiske utfordringer alene. Grunnarbeidet med informasjon/kommunikasjon og god planlegging bør vies mye tid i denne type prosesser for å komme fram til gode og akseptable løsninger for alle parter. Dette gjelder ikke minst når det skal utarbeides grunneieravtaler. Det er viktig å ta hensyn til og prøve å imøtekomme alle ulike interesser.

Vi har fått god veiledning av Jordskifteretten i Sør-Gudbrandsdalen når det gjelder opprettelse og drift av gjerdelag. De to beitelagene og prosessene nevnt ovenfor er to gode eksempler som vil kunne la seg overføre til andre beitelag.

4.3.4 Videre arbeid

Begge gjerdingsprosessene viser at behovet for samarbeid og organisering er svært avgjørende for resultatet og arbeidet har vært lærerikt. Beitebruksprosjektet vil i videre arbeid med gjerder legge stor vekt på organisering for å oppnå godt samarbeid og gode prosesser. Gode prosesser fører til gode

resultater og gir igjen beitebrukerne motivasjon til å fortsette med beitebruk. Denne måten å lykkes på motiverer også beitebrukerne til å se og sette inn nødvendige tiltak for å redusere tap i utmark.

5. Organisering

Som tidligere nevnt er organisering av beitelag viktig. Utviklingen i beitenæringa, med færre brukere med sau, gir beitelaga store utfordringer. Færre brukere på fortsatt like store utmarksarealer gjør samarbeid vanskeligere, og arbeidsmengde pr bruker øker. Dette også fordi tap til rovvilt øker. Krav til tilsyn er en gang per uke pr besetning, men behovet for tilsyn i rovviltutsatte områder er helt klart større. Dette krever god organisering i beitelaget som igjen kan resultere i bedre organisering av for eksempel tilsynet. Beitenæringa er i dag, som tidligere, vært avhengig av samarbeid og dugnadsarbeid på flere plan. Med dette menes arbeidet i den enkelte besetning, arbeid med tilsyn og sanking og til slutt, men ikke minst organisasjonsarbeidet i de enkelte beitelag. Denne type arbeid er ressurskrevende. Slik økonomien i næringa er i dag, er ikke denne typen arbeid godt betalt, og er i forhold til mengden arbeid, et tilnærmet ikke-betalt arbeid. Det er derfor helt nødvendig å se på om det er mulig å organisere på andre måter for å effektivisere ressursbruken. Det er svært ulike behov i de ulike beiteområdene, så i dette arbeidet er det nødvendig å se på beiteområdene hver for seg for å kunne optimalisere organiseringen.

5.1 Erfaringer

I 2010 har prosjektet møtt på flere ulike utfordringer når det gjelder organisering innen og mellom beitelag. Utfordringene er komplekse men kan absolutt løsbare med relativt enkle grep.

5.1.1 Svært store beiteområder og få beitelag

Hovedutfordringen med svært store beiteområder med få beitelag og besetninger, er hvordan dette skal organiseres for å gi en god oversikt over dyra slik at en kan opprette samarbeid i mindre enheter. I noen områder vil det være fornuftig å dele opp hele beiteområdet i mindre områder, og ha en egen organisering innen disse områdene igjen. En slik organisering vil kunne gi mer effektivt tilsyn og kanskje bedre samarbeid. Dette kan føre til at det hyppigere blir gått organisert tilsyn, at det blir et overkommelig område å gå tilsyn i og at dette kanskje fører med seg samarbeid innen flere områder. Et eksempel på dette er Øyer Beite- og Gjeterlag. De er 50 aktive beitebrukere (34 med sau og 16 med kun storfe) som slipper ca. 7.200 sau og lam og ca. 450 storfe på nesten 500.000 da utmark. De har 4 ansatte gjeterne i beitesesongen, men har behov for økt tilsyn siden tapene til rovvilt har økt. De har derfor hatt en prosess i løpet av 2010 med å dele inn beiteområdet i 4, og organisere tilsynet innen hver av disse områdene. Disse ble de områdene som de ansatte gjeterne har. Dette resulterte i at det ble 4 underavdelinger i beitelaget. Disse har da ansvar for å rapportere tilsyn og tilstand til hovedbeitelaget. Dette reduserer også igjen arbeidsmengden i hovedbeitelaget.

5.1.2 Kommunikasjon

Organisasjonsform og -type har også mye å si for kommunikasjonen mellom ulike aktører. Organisasjonsendringer kan bidra til bedret kommunikasjon mellom beitelag, innen beitelag og mellom beitelag og landbrukskontor, allmeningsstyre, gjerdelag etc. I enkelte tilfeller er ikke organiseringen alene nok til å skape god kommunikasjon, men med god organisering i bunn vil utfordringer være lettere å løse. Dårlig kommunikasjon og dårlig samarbeid har vist seg å være årsaken til at enkelte beitebrukere slutter.

5.1.3 Gjerdelag

Som tidligere nevnt kan det være hensiktsmessig å opprette et gjerdelag når en skal sette i gang en gjerdeprosess. Beitelag med mange beitebrukere og svært store beiteområder har ikke kapasitet til å ta på seg ansvaret for dette. I mange tilfeller vil det kanskje være mer hensiktsmessig å la et gjerdelag gjøre jobben og ha ansvaret. I et gjerdelag kan det da være både grunneiere med og uten beitedyr og andre berørte parter. Dette kan gjøre arbeidet med gjerdingen lettere, og kanskje vil det være lettere å få med seg alle grunneierne på prosjektet.

6. Kunnskapsformidling

Å formidle kunnskap og bidra til økt kompetanse blant beitebrukerne, er en av strategiene for prosjektet. Det er utarbeidet en informasjonsplan for prosjektet.

Tid	Planlagt	Gjennomført	Ansvar
Mars – Okt. 2010	6-8 artikler hjemmeside Oppdatering på prosjektet, fortelle om noen gode erfaringer både før og etter beitesesong og fortelle om planene framover. Her også andre temaer som er aktuelle i forbindelse med prosjektets tiltak.	6 artikler har blitt lagt ut på hjemmesidene i forkant av beitesesongen. Temaene har vært: Informasjon i forkant av Gjerdeseminaret, informasjon om status i prosjektet, informasjon om tiltaksplanen, informasjon før og i beitesesongen i utmark, temaene på gjerdeseminaret og hvordan informere alle som ferdes i utmark om beitebruken	Marthe Lang-Ree (MLR)
1 vår 2010 1 høst 2010	1-2 Kronikk Formidle oppslutningen rundt og behovet prosjektet og beitenæringa	1 kronikk er skrevet og publisert i Gudbrandsdøl Dagingen og Oppland Arbeiderblad. Denne omhandlet informasjon om beitenæringa, utfordringene beitenæringa står overfor og tiltakene som næringa har satt inn. Tittel: Beitenæringa – ei næring med stor betydning for Oppland	MLR
Mai 2010	Informasjonsfolder	Lage utkast/forslag til folder til bruk mot lokalbefolkning og turister før beitesesong.	MLR
Okt. – Des. 2010	Informasjon – hvordan ta fatt på beitebruks- og beredskapsplan Formidle hvordan planer bør være og hvilke funksjon de skal ha.	1 artikkel på hjemmesiden om hvordan og hvorfor komme i gang med planarbeidet. Skal også sendes ut pr post (desember).	MLR
Okt. – Des. 2010	Informasjon – et stort eller flere små beitelag? Formidle hvordan organisering av beitelaga kan gjøres, og hva som er mest hensiktsmessig under forskjellige forhold.	1 artikkel på hjemmesiden om organisering av beitelag og informasjon om hvilke betydning organiseringa kan ha (desember).	MLR
2010	Møter med beitelag etter ønske om deltagelse	Har hatt møte med de fleste av kommunene og beitelagene som er deltagere i prosjektet. Tiltakene som gjerding, elektronisk overvåkning, planarbeid og vurdering av omorganisering har initiert flere møter med beitelaga.	MLR

Alle punktene i informasjonsplanen er gjennomført/blir gjennomført i år, og tilbakemeldingene er at det kunne ha vært sendt ut ytterligere informasjon.

6.1 Gjerdekurs

23. mars 2010 ble det arrangert et gjerdekurs for kommuner og beitebrukere. Hensikten med dette kurset var å formidle erfaringer andre har gjort i forbindelse med gjerding. En erfaring er at flere føler at det å starte prosessen i forhold til gjerding er en høy terskel å komme over, og at kunnskapen rundt dette er stort sett erfaringer andre har gjort. Tittlene på foredragene var:

- *Inngjerding i Vardalsåsen*, Audun Bjørnsgard, Gjøvik kommune og Harald Lundeby, Vardal Beitelag.
- *Kommunens gjerdebestemmelser - før og etter*, Hanne Hvattum, Sør-Fron kommune
- *Jordskifteretten – tilretteleggar og problemløysar*, Jordskifedommer Ola Hauge
- *Gjerdereglar i Ringeby*, Svein Jetlund, Ringeby kommune
- *Gjerding med list og lempe*, Terje Holen, Fåberg Østside Beitelag
- *Gjerdeloven – hvem har rett og hvem har plikt*, Erling Skurdal, Nortura
- *Beitebruken før og nå og Valg av gjerde*, Marthe Lang-Ree, Fylkesmannen i Oppland

Kurset hadde 46 deltagere og tilbakemeldingene var gode. Tilsvarende kurs har vært ønsket ute i kommunene i etterkant av kurset. Foredragene er lagt ut på hjemmesidene og er tilgjengelig for alle.

7. Drift av Beitebruksprosjektet

Styringsgruppa består av representant fra Bonde- og Småbrukarlaget, Terje Holen, Bondelaget, Ola Råbøl, kommunene, Gudbrand Johannessen, Oppland Sau og Geit, Pål Kjørstad i tillegg til representanter fra både Landbruks- og Miljøvernavdelinga hos Fylkesmannen, Kjell Joar Rognstad (leder), Stig Horsberg, Sidsel Røhnebæk, Steinar Fossum og Marthe Lang-Ree.

Styringsgruppa har hatt møte 01.desember 2009, 12.mars og 22.oktober 2010. Siste møte vil bli holdt 20.desember. Disse sakene er diskutert:

- Prosjektleders arbeidsoppgaver i forhold til handlingsplan og informasjonsplan.
- Samarbeidsform mellom Oppland Sau og Geit og Fylkesmannen i forbindelse med innkjøp av radiobjeller.
- Hvilke form informasjonsarbeidet skulle ha.
- Evaluering av prosjektets drift og resultater
- Hvorvidt prosjektleder skulle delta i erstatningsoppgjøret.
- Handlingsplan 2011 – prioritering av oppgaver

Prosjektleder har også hatt uformell kontakt med medlemmene i styringsgruppa.

I tillegg til å drifte prosjektet har prosjektleder vært engasjert i 50 % stilling (1.juni – 1.oktober) i Miljøvernavdelinga. Her var arbeidsoppgavene beredskap i forhold til rovvilt, behandling av fellingsstillatelse og saksbehandling for rovviltnemda. Gjennom dette engasjementet har prosjektleder fått mye ny kunnskap om gode og mindre gode samarbeid i forbindelse med rovviltberedskap. I tillegg gjorde dette arbeidet det mulig å erfare hvilken effekt ulike tiltak har, som for eksempel elektronisk overvåkning.

8. Måloppnåelse

Prosjektet har 4 mål, som samlet skal bidra til å opprettholde en optimal utnytting av beiteressursene for jordbruk, miljø og landskap. Resultatene av prosjektet er til en viss grad målbare, men rådende landbrukspolitik og årvisse jordbruksforhandlinger påvirker også beitebruken i stor grad. Dette gjør det vanskelig å si hva som har bidratt til hva. I tillegg er også antall skader forårsaket av rovvilt og dyrevelferd svært avhengig av forekomsten av rovvilt i beitesesongen. Selv om prosjektet bare har drøyt et driftsår, er det mulig å måle en viss positiv trend på følgende punkter:

1. Flere tilbakemeldinger om at ytterligere beitelag ønsker å delta i prosjektet.
2. Flere beitebrukere som hadde planlagt å slutte, fortsetter på grunn av motivasjonsfaktorer som elektronisk overvåkning og bedret samarbeid innen beitelaget.
3. Antall tiltaksplaner i beitelagene er økende, og flere kommuner er i gang med utarbeidelse av eller vurderer nå rullering/revidering av beitebruksplanene.
4. Flere beitelag har gjennom elektronisk overvåkning og økt samarbeid økt og bedret sitt tilsyn i utmark.
5. Fokuset på gjerdehold har også fått en opptur.

I tillegg til overnevnte målsettinger/fokusområder, var ambisjonen at minimum 60 beitelag skulle delta i løpet av prosjektperioden. Så langt er vel 30 beitelag med, så prosjektet er godt i gang.

9. Regnskap 2010

Regnskap pr. 1. desember

	Budsjett 2010	Utgifter 2010	Inntekter 2010
Drift Beitebruksprosjektet			
Lønn og sosiale utgifter	450.000	341.000	
FM Oppland	100.000	100.000	
Reise	30.000	13.285	
Andre driftsutgifter	25.000	12.669	
Innleid konsulentbistand (kurs/info.)	75.000	0	
Nasjonalt beiteprosjekt (2010)			240.000
FKT-midler 2009			*225.000
Fylkesmannen i Oppland			100.000
Rest Nasjonalt beiteprosjekt/SLF(2009)			185.602
Rest FKT-midler 2009		*225.000	
Rest Nasjonalt beiteprosjekt 2010		58.648	
SUM	680.000	750.602	750.602
Merkeavlesere			
Innkjøp 17 merkeavlesere á kr 25.000 (inkl.moms)	510.000	425.000	
Drift/oppsett av merkeavlesere	100.000	218.940	
Support/vedlikehold, kr 1250 pr. avleser	65.000	32.500	
FKT-midler			375.000
Nasjonalt beiteprosjekt/SLF 2010			375.000
Rest Nasjonalt beiteprosjekt/SLF 2010		**73.560	
SUM		750.000	750.000
Radiobjeller			
Nasjonalt beiteprosjekt		365.000	365.000
FKT-midler 2009		*225.000	*225.000
FKT-midler 2009/2010		1 108 000	1 108 000
OBB		250.000	250.000
Rest Nasjonalt beiteprosjekt/SLF 2010		**73.560	**73.560
SUM		2 021 560	2 021 560

*FKT-midler 2009 kr 225.000 blir rest og er planlagt brukt til radiobjeller i desember 2010.

** Rest tildelte midler til merkeavlesere planlagt brukt til radiobjeller desember 2010.

Lønnskostnadene i 2010 har vært lavere en først budsjettet fordi prosjektleder har bidratt i arbeidet med rovviltberedskap, saksbehandling for Rovviltnemda og erstatningsoppgjøret for sau drept av fredet rovvilt. Dette arbeidet er lønnet av Miljøvernavdelinga hos Fylkesmannen, og det gir en total rest på kr 283.648. Rest FKT-midler (kr 225.000) brukes i 2010 til innkjøp av radiobjeller, og rest beiteprosjektet (kr 58.648) blir overført til 2011 til Beitebruksprosjektet hvis mulig.

De ubrukte midlene fra Nasjonalt beiteprosjekt til merkeavlesere, kr 73.560, er planlagt brukt i 2010 til innkjøp av radiobjeller for 2011, dersom dette er mulig.

Pengene avsatt til innleid konsulentbistand og utgifter ved en planlagt faktur. Turen ble ikke arrangert på grunn av for få påmeldte, og ellers tok ingen av foredragsholderne på Gjerdekurset honorar.

10. Handlingsplan 2011

Tid	Aktivitet	Beskrivelse	Ansvarlig
Jan.-Feb.	Rekruttering og vurdering av nye deltagere	<ul style="list-style-type: none"> • Informasjonsbrev til kommuner • Rapportere fra det som skjer og presentere prosjektet. • Vurdere henvendelser • Møte med aktuelle kommuner og beitelag 	Marthe Lang-Ree (MLR)
Jan. Feb.	Videreutvikle mal for planarbeid i samarbeid med kommunene/beitelagene	<ul style="list-style-type: none"> • Ta utgangspunkt i malen som allerede er laget og videreutvikle denne etter tilbakemeldinger fra kommune/beitelag 	MLR
Jan.-Feb.	Kartlegge bruken av beitebruksplanene i kommunene	<ul style="list-style-type: none"> • Lage oversikt over hvilke kommuner som har beitebruksplan. • Finne ut i hvilke grad planen blir brukt. • Finne ut hvorfor den blir brukt/ikke brukt. 	MLR
Jan.-Feb.	Informere om former for organisering og kommunikasjon	<ul style="list-style-type: none"> • Møte med kommuner og beitelag og informere om hva som fungerer hvor. • Bidra til å sette i gang en ev. organiseringsendring/omorganisering 	MLR
Jan.-Mars	Kartlegging av vegetasjon/beiteressurser	<ul style="list-style-type: none"> • Vurdere lokale behov sammen med kommuner/beitelag. • Dialog med Skog og Landskap om muligheten for en overordnet ressurskartlegging. 	Stig Horsberg/ MLR
Feb.-Mars	Kurs	<ul style="list-style-type: none"> • Beitebruksplan, beredskapsplan og tiltaksplan 	MLR
Mars	Fagtur	<ul style="list-style-type: none"> • Arrangere fagtur for deltagerne i prosjektet. Tema: Motivasjon 	MLR
Okt.-Nov.	Oppsummering av beitesesongen og prosjektet	<ul style="list-style-type: none"> • En evaluering fra kommuner/beitelag 	MLR
Okt.-Nov.	Prosjektevaluering	<ul style="list-style-type: none"> • Rapport fra prosjektet og elektronisk overvåkning 	MLR
Kontinuerlig	Oppfølging av prosjektdeltagere	<ul style="list-style-type: none"> • Møter og henvendelse pr telefon • Bidra hvis det er behov for bistand i planarbeid og i andre emner. 	MLR
Kontinuerlig	Kartlegge behov/ønsker mhp. tiltaksplan i de enkelte beitelagene (nye)	<ul style="list-style-type: none"> • Ta kontakt med kommune/beitelag med bakgrunn i vurdering av beitesesongen 2010 	MLR
Kontinuerlig	Sette opp tiltaksplan i forhold til mål og ressurser	<ul style="list-style-type: none"> • Gjøre dette i samarbeid med nye deltagere. • Finne ut hva som foreligger av dokumentasjon og planer 	MLR
Kontinuerlig	Styringsgruppemøter	<ul style="list-style-type: none"> • 2-3 møter i året etter behov 	MLR

11. Budsjett 2011

	Budsjett 2011	Finansiering 2011
Drift Beitebruksprosjektet		
Lønn og sosiale utgifter	450.000	
FM Oppland	100.000	
Reise	30.000	
Andre driftsutgifter	30.000	
Innleid konsulentbistand (kurs/info.)	150.000	
Vegetasjonskartlegging	400.000	
Tildeling fra Nasjonalt beiteprosjekt/SLF (2011)		*802.000
FKT-midler		200.000
Fylkesmannen i Oppland		100.000
Rest bevilgning Nasjonalt beiteprosjekt (2010)		58.000
SUM	1 160 000	1 160 000
Merkeavlesere		
Drift/support av merkeavlesere	200.000	
Utvikling	100.000	
Nasjonalt beiteprosjekt		300.000
SUM	300.000	300.000
Radiobjeller		
FKT-midler 2011	400.000	400.000
Tildeling fra Nasjonalt beiteprosjekt/SLF (2011)	350.000	350.000
SUM	750.000	750.000

*Delfinansiering av både det flerårige Beitebruksprosjektet og nytt prosjekt som omhandler vegetasjonskartlegging (jf. Handlingsplan 2011).

Økning i budsjettet i forhold til budsjettet for 2010 skyldes:

- Reise og andre driftsutgifter – Flere beitelag i prosjektet og kurs for prosjektleder øker kostnadene.
- Innleid konsulentbistand – Under denne posten vil i tillegg til kurs og faktur for prosjektdeltagerne også utgifter i forbindelse med bistand til kartlegging av vegetasjon og beiteressurser bli dekket.

Nytt prosjekt

Dette prosjektet omhandler vegetasjonskartlegging, i pilotområder, målrettet beitebruk (vedlegg 8).

12. Vedlegg

1. Skjema for tiltaksplan
2. Intensjonsavtale RFID-avlesere
3. Rapport elektronisk overvåkning 2010
4. Intensjonsavtale radiobjeller
5. Grunneieravtale Fåberg Østside Beitelag
6. Grunneieravtale Fåberg Vestside Beitelag
7. Vedtakter for gjerdelag
8. Prosjektskisse beiteressurskartlegging